

Turizm ve Küresel Ekonomi: Turizmin Dünya Ekonomisine Etkileri ve Ekonomik Kalkınmaya Katkıları

Tourism and the Global Economy: The Effects of Tourism on the World Economy and Its Contribution to Economic Development

ÖZET

Çalışma, gerekli alan yazın taraması yapılmak suretiyle turizm kavramının tanımlanması, dünyanın küresel ekonomik yapısına, turizm sektörünün kalkınmayı artırıcı nitelikleri bağlamında etkilerinin mercek altına alınması hedefiyle hazırlanmıştır. Bu bağlamda çalışmada ikincil verilerin toplanmasıyla uluslararası ve ulusal alanyazın taraması gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede çalışmada ilk olarak turizm kavramı irdelenmiş, turizmin küresel ekonomideki yeri analiz edilmiş ve turizm ile ekonomik kalkınma arasındaki bağ ifade edilmeye çalışılmıştır. Buna ek olarak çalışmada halihazırdaki literatüre bir takım katkılar sağlayacağı ve bu hususlarla alakalı çalışmalar yürüten kesimlere yarar sağlayacağı düşüncesiyle çıkarımlar yapılarak değerlendirmeler oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turizmin Ekonomik Etkileri, İktisadi Kalkınma.

ABSTRACT

The study has been prepared with the aim of defining the concept of tourism, examining the effects of the tourism sector on the global economic structure of the world, in the context of its development-enhancing qualities, by scanning the necessary literature. In this context, international and national literature review was carried out by collecting secondary data in the study. In this context, firstly, the concept of tourism was examined, the place of tourism in the global economy was analyzed and the link between tourism and economic development was tried to be expressed. In addition, in the study, evaluations were made by making inferences with the thought that it will contribute to the current literature and will benefit those who work on these issues.

Keywords: Tourism, Economic Effects of Tourism, Economic Development

GİRİŞ

On sekizinci yüzyılın ikinci yarısında ağırlıklı olarak Batı Avrupa Ülkelerinde başlamış olan sanayi devrimi ve 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülen teknolojik gelişmeler ve dönüşümle birlikte daha süratli hale gelen küreselleşme süreci tüm dünyayı etkisi altına alarak büyük gelişmelere neden olmuştur. Bu büyük değişimden toplumsal düzlemde tüm yapılar ve süreçler etkilenmiştir. Ortaya çıkan gelişim sürecinde toplumda süregelen sosyal koşullardaki değişiklikler, refahın ve kalkınmanın öncüsü olmuştur. Bu durum aynı zamanda birçok sektörde, özellikle bölgeler arası ekonomide, gelişmişlik farklılıklarının daha belirgin hale geldiği anlamına da gelmektedir. Bu doğrultuda kalkınma iktisadi, ekonomik ve sosyal dengesizliklerin ve eşitsizliklerin giderilmesi için alınan tedbirleri içeren bir iktisat disiplinine evrilmeye başlamıştır. Zamanla tarım ve sanayinin yanında başka gelişmeler de yaşanmış, bu gelişmeler giderek yaygınlaşmıştır. Altyapı, sosyal güvenlik, eğitim, ulaşım sağlık, pazarlama haberleşme ve turizm gibi sosyo-kültürel ve iktisadi sektörlerdeki öncelikli ihtiyaçları belirleyerek ve açığı kapatmaya yönelik planlanan tüm faaliyetleri bünyesine katarak kalkınmaya devam edilmiştir.

Turizm sektörü yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyada süratle gelişen ve önemli hale gelen sektörlerin arasındadır. Turizm sektörü, son yıllarda bölgesel ve yerel kalkınma için önemli ekonomik faydalar sağladığı için ülkeler için vazgeçilmez bir iktisadi faktör haline gelmiştir. Bir endüstri olarak gelişmeye başlayan turizm sektörünün en önemli katkılarını gelir sağlamak, istihdam yaratmak, döviz girişi sağlamak ve ülkeye yabancı sermaye yatırımı çekmek şeklinde sıralamak mümkündür. İyi planlanmış ve gelişmiş bir turizm politikasının, özellikle tarım ve sanayi sektörlerinde ve kalkınma mücadelesi veren bölgelerde bir ülke veya bölgenin kalkınmasına olumlu katkı sağlayabileceği açıktır.

Son yıllarda ortaya çıkan teknolojik gelişmelerle dünyayı etkisi altına alan küreselleşme ve liberalleşme sonucunda ülkeler kalkınmaya yönelik geliştirmiş oldukları stratejilerine çok daha fazla ağırlık vermeye başlamışlardır. Bu bağlamda oluşturulan yeni kalkınma stratejisi kapsamında, ülkeler kamu ve özel sektör işbirliğini geliştirmeye, etkin ve yeni bilişim teknolojilerinden yararlanmaya ve yeni bir takım istihdam

Muhammet Nimet Çavuş¹

How to Cite This Article

Çavuş, M. N.. (2023).

“Turizm ve Küresel Ekonomi: Turizmin Dünya Ekonomisine Etkileri ve Ekonomik Kalkınmaya Katkıları”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 9(73): 3870-3875. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.70653>

Arrival: 14 April 2023

Published: 31 July 2023

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

*

¹ Öğretim Görevlisi, Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Didim Meslek Yüksekokulu, Aydın, Türkiye

imkanları yaratmaya çalışacak, yapısal çeşitliliği güvence altına alma ve yeni yatırımları çekme eğiliminde olacaktır. Dışa bağımlılığımızı azaltıp bağımsızlığımızı kazanmak suretiyle kendi kendine yeten bir iktisadi yapı kurulması önem arz etmektedir (Tunçsiper ve Yılmaz, 2009). Bu yönüyle bölgelerin hali hazırdaki yapısı, maddi ve manevi tüm kaynakları ve fırsatları dikkate alınarak en akılcı ve verimli kalkınma stratejisinin formüle edilmesi gerekmektedir (Charukchi, 2007). Buna ek olarak bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmak ve ekonomik yönden kalkınmamış bölgelerin süratli bir biçimde kalkınmasını sağlamak için en başta beşeri sermaye olacak şekilde her türlü kaynağın gelişmiş bölgelere hareketini azaltmak ve bölgesel aşırı kalabalıklaşmayı önlemek gerekmektedir.

1950'li yıllardan itibaren tüm dünyada hızla büyüyen bir endüstri olan uluslararası turizm, 1980'li yıllardan itibaren özellikle bazı bölgelerde uygulanan çeşitli turizm ve kalkınma projeleriyle Türkiye'de de hızla gelişmeye başlamıştır. Bu çalışma, turizmin küresel ekonomik kapasite içindeki yerini, bu yapılar üzerindeki etkisini ve ekonomik kalkınmaya olan katkısını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu nedenle konuyla ilgilenenlere faydalı olması ve mevcut literatüre katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Turizm Kavramı

Turizm kelimesinin kökeni yüz yıl öncesine dayanmaktadır, bu terimin kökleri "tour" kelimesi olup, İbranice "araştırma ve öğrenme" anlamındaki "torah" kelimesinden türetilmiştir. İbraniler, genellikle yaşadıkları yerlerden uzaktaki yerleri görmek ve orada yaşayan insanların ekonomik ve sosyal durumlarını incelemek için gönderdikleri insanlara "turist", davranışlarını ise "turlamak" olarak adlandırdılar (Erdoğan, 1995). Günümüzde milyonlarca insan turizm, dinlenme, eğlenme ve öğrenme gibi psikolojik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için her yıl geçici olarak başka ülke ve bölgelere gitmek üzere evlerini terk etmektedir (Yurdaer, 1992). Turizm faaliyetlerinin en önemli faktörü konaklamadır. Buna ek olarak turizm faaliyetini gerçekleştiren bireylerin alışveriş, yürüyüş, yeme-içme vb. eylemleri için belli bir miktarda para harcamaları gerekmektedir. Bu, turizm faaliyetlerinizi yürütmek için yeterli gelirinizin olması gerektiği anlamına gelir. Buradan hareketle turizm bir hizmet kalitesi ve tüketimdir (Bahar ve Kozak, 2012). Genel kabul görmüş tanımlara göre turizm. Bu, kazanç ve daimi ikamet amacına hizmet etmedikçe, yabancıların seyahat ve konaklamalarından doğan tüm olay ve ilişkileri ilgilendirmektedir (Barutçugil, 1989).

Turizm kavramının daha detaylı tanımlanması için bireylerin ikamet etmekte oldukları yerlerin dışında başka bir yerde bulunmaları, gezme, görme, eğlenme, öğrenme, kültürel, sosyal, psikolojik ya da sağlıkla ilgili herhangi bir amaç edinmeleri, birbirinden farklı yerlerde konaklamak ve seyahat etmek, bir tüketici olarak hizmet ya da mal talep etmek, gelir elde etmek, çalışmak ya da iş yapmak gibi bir amaçlarının olmaması gerekmektedir.

Başka bir tanımda ise turizm kavramı; sürekli olarak yaşanmakta olan, ikamet edilen yerlerin dışında başka bir yerde tüketici bireyler olarak tatil, eğlence, kültür, dinlenme, vb. ihtiyaçların giderilebilmesi hedefiyle gerçekleştirilen geçici konaklama ve seyahat olaylarına verilen genel addır. Bu sebeple bir turistin yaşadığı yerden ayrılarak seyahatinin bitmesinden sonra tekrar yaşadığı yere dönünceye kadar tüketimi için satın almak zorunda olduğu birbirinden farklı hizmet, mal ve deneyim için gerçekleştirmiş olduğu harcamalar sayesinde uluslararası ve ulusal seviyede gerçekleştirilen eylemler bütünüdür (Bahar ve Kozak, 2012).

Turizmin Ekonomik Önem Bağlamında Türleri

Turizmin ekonomik önemi yönünden, turizmi iki temel başlık altında toplamak mümkündür. Bu sınıflama, turistin gittiği yer ile ekonomik açıdan turizm olay ve ilişkilerinin oluştuğu bölgeye göre yapılmaktadır (Bahar, 2012).

İç Turizm

Bir bölgede hayatını sürdürmekte olan insanların ülke içerisinde yaptıkları turistik seyahatlere yurt içi seyahat denir (Gee, C.Y, 1997). Bu turizm türünde turistin pasaportu, yabancı dili, vizesi, döviz yoktur. Bu turizm için ülkeye döviz girmez ancak döviz bölgenin iktisadi yapısında önemli rol oynar. İç turizme yönelik taleplerin çoğalması ve iç turizmin gelişmesi turizm ekonomisini ve nihayetinde ülke ekonomisini olumlu yönde etkileyecektir (Jafari, 1986). İç turizm, uluslararası benzer şirket ve kuruluşların rekabet güçlerinin artmasında önemli rol oynamaktadır. Bu sektör ülke ekonomisinin gelişmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Dünya Turizm Örgütü'nün yayımladığı turizm ekonomisine yönelik istatistiklerine göre yerli ve yabancı turistlerin karşılıklı yaptığı ankette yabancı turistlerin yerli payı 10:1'dir. Bu bağlamda turizm sektörünün direkt etkisine bakıldığında, sektör küresel GSYİH'nın %6'sını üretmektedir. Gelecek yaşamda 15 meslekten 1'inin bu alanda olması beklenmektedir. Bu iş kolunun dolaylı etkisini de eklediğinizde, küresel gayri safi yurt içi hasılanın %10'u ve 9 işten 1'i turizme atfedilebilir (www.tourismscience.ir). İç turizme yönelik kapasitenin büyümesi, o ülkelerde uluslararası kapsamda turizmin de gelişmesine yol açmaktadır. Yerli turistlerin artması da yabancı

şirketlere ve pazarlara olan bağımlılığı azaltacaktır. İç turizm talebindeki artış ile yurt dışı turizm talebindeki artış arasında çok önemli ve yakın ilişkiler söz konusudur. Ülkede artan gelir seviyeleri ve refah, iç turizm talebini artırmış ve uluslararası seyahatte bir artışa neden olmuştur (Bahar, 2012).

Dış Turizm

Bir ülkede yaşamakta olan bireylerin, turizm amacıyla başka bir ülkeye ya da ülkelere yapmış oldukları ziyarete ve seyahatlere dış turizm adı verilmektedir (Öztaş, 2002). Bu turizm çeşidi bir ülkeden başka ülkeye, ya da başka ülkelere o ülkeye turizm hedefiyle oluşturmuş oldukları faaliyetlerin bütünüdür (Bahar, 2012). Bir ülkeden başka bir ülkeye gidiş ya da geliş söz konusu olduğu için, gelen ya da giden turistler döviz taşınmasına aracılık etmektedirler. Bu bağlamda dış turizm dövizin taşınma yönüne bakılarak iki yönlü bir sınıflandırılmaya tabi tutulmuştur.

Kalkınma Kavramı

Dünya iktisat tarihinde yaşanan önemli gelişmelere paralel olarak birçok önemli dönüm noktası ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi, 1930 Büyük Buhranı ve 2. Dünya Savaşı bu dönüm noktalarından en önemlileridir. Zamanla bu gelişmeler ekonomik hayatın tüm dengesini değiştirmiş, büyüme ve kalkınma kavramları makroekonomik terimler olarak ortaya çıkmaya başlamıştır (Dinler, 2004). Sanayi öncesi dönemde devletler zengin ve fakir ya da yöneten ve yönetilen olarak ikiye ayrılmıştı, ancak bu devletler arasında üretim teknolojisi ya da gelişmişlik düzeyi açısından önemli bir fark yoktu (Dinler, 2004). Zamanla Avrupa, yurtdışındaki coğrafi keşifler, çeşitli endüstriyel hammaddelerin Avrupa'ya taşınması, buhar makinesinin icadı ve diğer yeni teknolojik gelişmeler nedeniyle sanayileşmeye başladı. Sanayileşme sayesinde ülkeler kısa sürede önemli bir ekonomik gelişme sağlamış, milli gelirlerini ve nüfuslarını artırmışlardır. II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru giden süreçte sanayileşme, Batılı ülkelerin başta ekonomi olmak üzere sosyal, siyasal ve kültürel yaşamlarını olumlu yönde etkilemiştir (Tunçbilekli, 2006). Ekonomik gelişme kavramı, Adam Smith'in 1776 tarihli *The Wealth of Nations* adlı kitabında maddi ilerleme açısından ifade edilmeye başlanmış, ancak 1945'ten sonra Birinci Dünya Savaşı ve 1930'ların ekonomik krizi aracılığıyla ekonomik bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir ve daha sonrasında uluslararası bir disiplin haline gelmiştir (Yavilioğlu, 2002).

1940'lardan 1960'lara kadar endüstriyel üretimde elektrik ve petrol kullanılmaya başlandı. Sonuç olarak, endüstriler artık eski teknolojiye ve elektrik üretim kaynaklarına bağımlı olmaktan çıkmış, su ve elektrik, ulaşım ağları ve yeni teknoloji gibi tüm altyapılar geliştirilmiş, bölgesel kalkınma ve nüfus artışı ile ekonomik büyümeye yol açmış ve büyük bir gelişme yaşanmıştır. Böyle bir ortamda, özellikle bölgesel gelişmişlik farklarının kapatılmadığı, küresel rekabet ortamının karşılanamadığı ve mevcut politikaların ekonomiyi kalkındıramadığı bölgelerde kalkınma gerekli bir olgu haline gelmiştir. (Yıldız, 2007) . Ayrıca 1960'lardan 1970'lere kadar her ülkenin liberalleşme politikaları ve küreselleşmesi nedeniyle dünya çapında gelişmeye başlayan uluslararası ticaret, 1980'lerde daha da genişlemeye başlayarak uluslararası serbest ticaret hareketinin gelişmesine ve çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu durum, sürdürülebilir küresel ekonomik kalkınmayı başta ülke ekonomileri olmak üzere tüm dünyada gündeme getirmektedir (Pike, vd., 2006). Bu bakış açısıyla kalkınma kavramı tanımlanmaktadır. Kalkınma, bir ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal yapısını değiştirerek ve toplumun refahını giderek artırarak insan yaşamının maddi ve manevi alanda ilerlemesidir. Başka bir deyişle, kalkınma, genel olarak bir ülkenin ekonomik, sosyal ve politik yapısının milli gelir düzeyindeki sürekli artışa karşılık olarak değişmesini içeren bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Uçar, 2010; akt; Ekiztepe, 2012). Ancak zamanla kalkınma, sözde az gelişmiş ülkelerde insan yaşamının boyutunun iyileştirilmesi ve maddi zenginliği artırma potansiyelinin etkinleştirilmesi olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Kalkınma ise "üretim ve kişi başına milli gelirin artmasıyla birlikte ekonomik ve sosyokültürel yapının değişmesi demektir (Aydın, 2010).

Literatürde kalkınma sadece ekonomik boyutlarla sınırlı kalmayıp toplumları sosyolojik, psikolojik ve politik boyutlarıyla da kuşatan karmaşık bir süreçtir (Özsoy, 2012, akt; Çan, 2014).

Ayrıca burada sürdürülebilir kalkınma, çevresel değerlerin ve doğal kaynakların israf edilmeden ve akılcı bir şekilde, mevcut ve çağdaş hak ve menfaatler dikkate alınarak kullanılması ilkesinden vazgeçmeden ekonomik kalkınmayı sağlamak ve bu yapıların korunması suretiyle gelecek nesillere aktarılması olarak tanımlanabilir (Tıraş, 2012). Başka bir ifadeyle kalkınma, insanların ekonomik ve sosyokültürel ihtiyaçlarını karşılamaları, yaşam kalitelerini yükseltmeleri ve gelişmiş ülkelerin yaşam standartlarına ulaşmaları ile şekillenen bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle kalkınma, sadece kişi başına düşen gelirin artırılmasını değil, aynı zamanda sosyo-kültürel gelişmeyi de içermektedir.

Turizmin Dünya Ekonomisine Etkileri

İnsanlık tarihi incelendiğinde geçmişten günümüze bilim ve teknolojinin gelişmesine bağlı olarak dünyada birçok sosyolojik değişimin meydana geldiği görülecektir. İnsanların yaşamış oldukları gelişime paralel olarak ilkel hayattan, daha gelişmiş olan tarım toplumuna ve sonrasında ise sanayi toplumuna doğru bir dönüşüm yaşanmış ve nihayet dijital ekonomi olarak da bilinen çağdaş iktisat sürecine geçilmiştir. İnternete dayalı bu ekonomide kaçınılmaz olarak birçok alanda köklü değişiklikler yaşanmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojisinin hızla gelişmesi ve yaygınlaşması interneti insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline getirmiştir. İnternet; Küresel sosyo-ekonomik gelişmenin hızla yayılmasıyla birlikte işletmeler e-ticarete yönelmiştir. Buna bağlı olarak e-ticaretin hızlı büyümesi ticaretin şeklini de değiştirmiştir. Birçok şirket, yeni fırsatlardan ve fırsatlardan yararlanmak için diğer pazarlara bakmaya başlamıştır. İnternet olgusunun piyasa ekonomisinin hali hazırdaki yapısına ve sürekliliğine ve de başta gelişmiş ülkeler olmak üzere mevcut ülkelerin çoğunda hüküm süren kapitalizme bu kadar uyması, dünyayı adeta küçük bir ülke haline getirmiştir. Sonuç olarak, küreselleşme şirketler arasındaki rekabeti her geçen gün artırmakta ve sektörler arası alışveriş de yoğunlaşmaktadır (Pike, vd., 2006). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere turizm sektörü tüm gelişmelerden etkilenmiş ve etkilenmeye devam etmektedir. Son yıllarda özellikle küresel ekonomide yaşanan ekonomik krizin de etkisiyle yerli ve yabancı turizm firmaları arasındaki rekabet yoğunlaşmıştır. Tüketiciler sürekli olarak sektördeki her türlü yeniliğin peşinde olmakta, bilgi ve teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan fırsatlardan en iyi şekilde yararlanmak istemektedir. Bunun sonucunda her sektörde yeni ürün ve hizmetler görülebilmektedir. Geçmişe göre tüketici talep ve beklentilerinde sürekli değişimler yaşanmaktadır. İnternetin gelişmesiyle, turizm endüstrisindeki tüketiciler artık araçlar olmadan çevrimiçi olarak uçuş, ulaşım ve otel rezervasyonu yapabilmektedir. Günümüz dünyasında turizm sektöründeki firmalar her türlü bilgi ve promosyonu sunmak için kendi web sitelerini kurmaya başlamışlardır. Bu, tüketicilere zamandan ve paradan tasarruf sağlamaktadır. Global ekonomide toplumun ve insanın süratle değiştiği ve de yenilendiği bir düzlemde, şirketlerin de sektörleri gibi başarılı bir şekilde faaliyet gösterebilmeleri için güncel değişimlere adapte olmalarını sağlamak önem arz etmektedir. Turizm sektöründe faaliyet gösteren firmaların sürdürülebilir başarı elde edebilmeleri ve verimli bir şekilde faaliyetlerini sürdürebilmeleri için yeni ekonominin temel taşı olan bilgi teknolojilerini iş faaliyetlerine uygulamalı ve her türlü inovasyona dayalı gelişmelerle kendilerini hazırlamalarının gerekliliği su getirmez bir gerçekliktir (Aydın, 2010).

Turizm işletmesi bir hizmet işletmesidir ve hizmeti alan kişilerdir. Her türlü gelişme ve ilerleme, insanlığa hizmet etmek ve refah kazanmak için insanlar tarafından başlatılmıştır. Turizm sektörünün bu değişimin dışında kalması neredeyse imkânsızdır. Geleneksel anlamıyla deniz, kum ve güneşi temsil eden 3S terimi ile ve günümüzde heyecan verici, eğitici ve eğlendirici kavramlarını temsil eden 3E terimi ile turizmle ilişkilendirilen ürün çeşitlerinin başında; sahil gezileri, yat, binicilik, golf, fauna ve flora turları, inan turizmi, rafting, moda, alışveriş mekanları, dini geziler, kış sporları, dağcılık, nostaljik demiryolu seyahatleri, ağaç müzeleri, tabiat harikalarını görmek için düzenlenen turlar, dini mekanların ziyaret edilmesi, şelalı, doğa ve tabiat harikalarını görmek için düzenlenen turlar, trekking, paint ball, safari, gastronomi, denize dalış turları, kuş izleme turları, yabani hayvan izleme turları, yamaç paraşütü, kurvaziyerler, bisiklet turları vb. gelmektedir. Bu çeşitlilik her geçen gün iyiden iyiye artmaktadır. Türkiye bu anlamda ender ülkelerden biridir. Turizm sektörü sadece otelcilik ve yan dallarından ibaret olmamalıdır. İstihdam yaratma ve artırmada turizm sektörünün kilit rolü görmezden gelinemez. Bu hizmet kolunda yer alan alt sektörler ve sunulan ürünleri; ulaşım, güzellik ve sağlık, yüzme havuzları, eğlence, saunalar, seyahat acenteleri, spor malzemeleri konaklama, finansal hizmetler, catering, araç kiralama, bakkaliye, alkolsüz içecekler, fermente içecekler, reklam ve su, turizm danışmanlığı, sigorta, marinalar, tekstil, perakende, eğitim, hazır giyim, inşaat, emlak, mini bar imalatı, ışıklı ses sistemleri, yangın alarm ve güvenlik sistemleri, plastik ambalaj, otel televizyon sistemleri, otel otomasyon ve yönetim sistemleri, iletim sistemleri, yayıncılık, enerji üretim dağıtım ve kongre ve toplantı odası armatürleri, zemin ve duvar kaplamaları, asansör yürüyen merdiven sistemleri, temizlik sistemleri, kapı ve pencere sistemleri şeklinde sıralamak mümkündür (Yıldız, 2007).

Turizmin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi

Yirminci yüzyılın küresel iktisadi, politik ve teknolojik gelişmeleri, ülkeler arasındaki görülmekte olan gelişmişlik farklarını daha da belirgin hale getirmiştir. Bazı ülkeler zaman içinde bu farkı en aza indirmiş olsalar da durum birçok ülke için önemli bir sorun olmaya devam etmektedir ve bu gelişmeler ekonomik kalkınma/büyüme kavramının giderek daha fazla ön plana çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Ayrıca ekonomik kalkınma ve büyümenin sağlanmasının tek başına sanayi sektörüyle mümkün olamayacağı yaygın görüş haline gelmiştir. Bu nedenle günümüzde turizm, finans, ticaret, tarım, sağlık ve benzeri sektörlerde önemli girişim ve projelerle ülkelerin kalkınması sağlanmaya çalışılmaktadır (Demircan, 2014). Ayrıca hizmet sektörünün, özellikle turizm sektörünün gelişmesi, sanayileşme için gerekli mali kaynakları yaratmayı zorunlu kılmaktadır

(İçöz ve Kozak, 1998, akt; Ceken, 2008). Özellikle bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesinde, turizmin planlı ve etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, tarım ve sanayide yeterli kaynak ve gelişme olanaklarına sahip olmamasına rağmen, turizm arz verileri bol olan bölgelerin turizm sektörü tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Uygulama yoluyla dengeli turizm gelişiminin sağlanması için etkin bir turizm politikasının yaratılarak bu politikalar özenle uygulanmalıdır (Braden ve Kazanan, 1980; akt; Çeken, 2008). Başlangıçta turizm faaliyetleri toplumun belirli bir kesiminin ihtiyaçlarını karşılarken, günümüzde küreselleşme, teknolojik gelişme, eğitim düzeylerinin yükselmesi, değişen çalışma koşulları, hızlı ve konforlu ulaşım sistemlerinin yaygınlaşması nedeniyle turizme olan talep giderek artmakta ve turizm segmenti genişlemeye başlamaktadır. Bölgelerin kendine has özellikleri, yapıların korunmuş doğal ve kültürel değerleri turizm potansiyeli ile birleştirilerek, özellikle nüfus azlığından dolayı gelişmemiş bölgelerde kendine has bir turizm ürünü barındırabileceği ileri sürülebilir. Sanayileşmenin olmaması bölgesel kalkınma ve kalkınma üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Özellikle ülkenin az gelişmiş bölgelerinde turizm faaliyeti gelişir, bölge ekonomisine yeni kaynaklar aktarılır, yeni istihdam sektörleri oluşturulur ve diğer sektörler geliştirilerek gelir artışı sağlanır. Bu bakımdan az gelişmiş bölgelerde turizm sektörünün gelişmesi ve büyümesi bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının kapanmasına yardımcı olacaktır (Demircan, 2014). Sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurlarından biri olan turizm, ülke ekonomisine ve sosyal hayata önemli katkılar sağlamaktadır (Şanlıoğlu ve Erdem, 2017).

SONUÇ

Turizm başta siyasi, ekonomik ve sosyolojik olmak üzere birçok değişkenden hızla etkilenen bir sektördür. Siyasi ve ekonomik kriz dönemlerinde özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomileri turizme dayalı olduğundan turist talebi diğer ülkelere kaymaktadır (Şanlıoğlu, 2017). Ayrıca turizme aşırı bağımlılık, turizm talebinin ülke içinde yaşanan sosyal, ekonomik ve politik değişimlerden olumsuz etkilenmesine, talebin benzer özelliklere sahip diğer destinasyonlara kaymasına, bunun sonucunda da ülke gelirinin ve büyümenin düşmesine neden olmaktadır. Bu durumun iktisadi bağlamda negatif etkileri olabilmektedir, bu etkilerin en önemlisi işsizliğin artmasıdır (Yıldız, 2007). Bu kapsamda amaç, ülke turizm sektörünün gelişimini desteklemek, turizm işçisi yetiştirmek ve farklı üretim sektörlerine ağırlık vererek ülke turizm potansiyelini ve ülke ekonomisini çeşitlendirmektir. Ayrıca ülke için uygun kalkınma politikaları hazırlanmalı ve ülke turizme aşırı bağımlılıktan kurtarılmalıdır (Şanlıoğlu, 2017). Ayrıca turizm sektörünün geliştirilmesi, işsizliğin yüksek, vasıfsız işgücü ve sınırlı istihdam alternatiflerinin olduğu ülkelerde doğru kalkınma stratejisi iken, eksik istihdamın ve işsizliğin giderildiği, ortadan kaldırıldığı ülkeler ve sektörlerde durum böyle değildir. Turizmin önemini bu denli irdelerken, ülkelerin iktisadi ve toplumsal yapılarına göre, ortaya çıkarması muhtemel olumsuz durumların belirlenmesi ve incelenmesi de önem arz etmektedir (Çeken, 2008). Bir ülke ekonomisi belirli bir sektöre bağlı olarak geliyorsa, başta iş gücü olmak üzere sektörün bileşenleri ne kadar iyi olursa olsun o ülke ekonomisi üzerinde baskı oluşturabilir. Bu nedenle, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere, ekonomik büyüme ve kalkınmayı hedefleyen tüm ülkeler, genel ekonomik faaliyetlerinin tüm alanlarını geliştirmek ve çeşitlendirmek zorundadır. Bu durum ülke ekonomisinin sağlıklı gelişmesine yol açmaktadır (Yıldız, 2007).

Döviz açığının azaltılmasında turizmin rolü, yabancı sermaye girişine olumlu katkısı, diğer sektörlerle bağlantılı turizm faaliyetlerinin geliştirilmesinde turizmin önemi, istihdam ve yatırım artışına doğrudan ve dolaylı katkısı, bölgeler arası dengeli kalkınmaya olumlu etkisi ülkelerin özellikle yoksulluğunun azaltılmasına yaptığı olumlu katkı, gelişmekte olan ülkeler için elzemdir. Uluslararası turizm her yıl büyüyen ekonomik bir sektördür ancak her zaman olumlu ekonomik etkilere yol açmaz. Ekonomik veya siyasi bir kriz durumunda, özellikle az gelişmiş veya turizm ekonomisini geliştirmeye çalışan gelişmekte olan ülkelerde turizm talebi etkilenebilir ve ekonomi durabilir. Öte yandan, turizm talebindeki aşırı artış bölge içinde talep enflasyonuna neden olarak yerel halkın satın alma gücünü azaltmıştır. Gelecekteki akademik araştırmalarda turizmin ülke veya bölgeye ekonomik, sosyal ve kültürel katkısını ölçmek için her destinasyonda yerel sakinler ve işletmeler ile saha çalışmaları yapılabilir. Turizm sektörünün kalkınmadaki önemi birçok yönden değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Aydın, İ. Z. (2010). Eko-turizmin Türkiye Orman Köyleri Kalkınmaları Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ölçümü (Artvin- Camili Biyosfer Rezerv Alanı Örneği). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı. *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon.

Bahar. O. & Kozak. M. (2012). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Bahar. O. & Kozak. M. (2012). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Barutcuğil İ.S. (1989). *Turizm işletmeciliği*. İstanbul: Beta Yayınevi.

- Çan, M. F. (2014). *Türkiye’de Kentleşme Ve Bölgesel Kalkınma*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Malatya.
- Çarkçı, A. (2007). *Yerel Kalkınmada Kobilerin Rolü*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Çeken, H. (2008). "Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*. 10,2, Afyon, ss. 293-302.
- Demircan, Ş. (2014). *İnanç Turizminin Yerel Kalkınmadaki Önemi: Midyat Örneği*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Muğla.
- Dinler, Z. (2004). *İktisada Giriş*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Ekiztepe, B. (2012). "Kırsal Turizmin Kırsal Kalkınmaya Etkileri: Teorik Bir Çalışma". *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2, 2, 2012, ss. 85-88.
- Erdoğan, H. (1995). *Ekonomik sosyal kültürel çevresel yönleriyle uluslararası turizm (2.baskı)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınevi.
- Gee, C.Y. (1997). International Tourism: A Global Perspective, resimli, körler alfabesi,s.7-15 Şubat 2014 Tarihinde <http://www.ekitapyayin.com/id/025/04.htm>.Adlı Siteden indirilmiştir.
- J. Jafari (1986). *Annals of Turizm Research*,13(3),ss.491-496 (Bahar, Ozan, 2012, Turizm ekonomisi kitabı için yazılmıştır).
- Öztaş, K. (2002).Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri, Ankara: Nobel Yayın.
- Pike, A., R.-P. Andrés And J. Tomaney. (2006). *Local And Regional Development* First Published. Published In The Usa And Canada By Routledge.
- Şanlıoğlu, Ö. (2017). *Uluslararası Turizmin İktisadi Yönü: Akdeniz Havzasında Bulunan Seçilmiş Bazı Destinasyonların Karşılaştırılmalı İncelenmesi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tıraş, H. H. (2012). "Sürdürülebilir Kalkınma Ve Çevre: Teorik Bir İnceleme". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2, 2, ss. 57-73.
- Tunçbilekli, P. (2006). *Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Nevşehir Örneği*. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Niğde.
- Tunçsiper, B. ve G.Ö. Yılmaz. (2009). "Yerel Ekonomik Kalkınma Sürecine Turizm Sektörünün Etkisi". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24, ss. 53-63.
- Yavilioğlu, C. (2002). "Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi Ve Kavramsal Kökenleri". *C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 3, 1, ss. 59-77.
- Yıldız, Z. (2007). *Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Sağladığı Katkılar Ve Göller Bölgesi Uygulaması*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. Yayınlanmış Doktora Tezi. İstanbul.
- Yurdaer, G. (1992). *Turizm sektöründe konaklama işletmeleri yatırım projesi analizi*, Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.